

בג"צ 1/81

1. ויקי שירן
 2. מנחם נחום
 3. יוסף דרויח הלוי
 4. ג'ק פדרה
 5. יעקוב אלעזר
 6. ניסים אברהמי
 7. צל"ש - ציונות למען שיוויון
 8. מרדכי אלגרבל
- נגד
1. רשות השידור
 2. זבולון המר, שר החינוך והתרבות
 3. ממשלת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק

[6.1.81, 24.4.81]

לפני השופטים מ' שמגר, מ' בן-פורת, ש' לוין

חוק רשות השידור, תשכ"ה-1965, ס"ח 106, סעיפים 2(הוחלף: ס"ח תשכ"ט 20), 3(ד), 1(ד), 1(ו) (סעיף 3תוקן: ס"ח תשכ"ט 20), 7(תוקן: ס"ח תשכ"ט 20), 13(3) (הוחלף: ס"ח תשכ"ט 20), 18, 19(תוקן: ס"ח תשכ"ט 20), 33(תוקן: ס"ח תשכ"ט 20) - חוק בתי המשפט, תשי"ז-1957, ס"ח 148, סעיף 7(ב)(2).

מיני-רציו:

- * משפט חוקתי - זכויות הפרט - חופש הביטוי
- * משפט מינהלי - בגץ - ביקורת שיפוטית
- * משפט מינהלי - בגץ - זכות עמידה
- * משפט מינהלי - פגמים בשיקול-הדעת - אי-סבירות

העתירה מופנית בעיקרה נגד הקרנתה בטלוויזיה של סדרת סרטים תיעודיים על תולדות הציונות בשם "עמוד האש". טענת העותרים הייתה, כי בעוד שגושי מזרח, מרכז ומערב אירופה זכו לחלק גדול מדי, באופן יחסי, מזמנה של הסדרה, והחשיבה והמחקר של צוות הסדרה והמימון התמקדו בהם, הרי שהגוש אסיה-אפריקה-בלקן לא זכה לטיפול הולם ולא באה לידי ביטוי תרומת יהודי המזרח למפעל הציוני ולהקמת המדינה. העותרים 1-6 ו-8 הם ילידי ארצות האיסלם. עיקר הדיון בעתירה נסב על זכות עמידתם של העותרים ועל אמות המידה, שעל בג"צ להפעיל בכואו להתערב בתוכן החומר, המשודר על-ידי רשות השידור.

בית המשפט הגבוה לצדק פסק:

א. אין מקום להקפדה יתרה בשאלה, אם האינטרס, שקיומו הוא תנאי להתגבשות זכות הפנייה לבג"צ - ואשר חייב להיות ממשי וישיר - הוא אינטרס, המיוחד לעותר מסוים דווקא.

ב. (אליבא דשופט מ' שמגר): (1) ככל שגדלות ומתרחבות סמכויותיהם של מוסדות השלטון ושל רשויות סטטוטוריות אחרות, מתגבש הצורך לפתוח בפני האזרח הנפגע דרך להעלאת השגותיו ותלונותיו על הפגיעה, וכך גם הולך ומצטמצם ההצדק לדקדק עם האזרח בכל מקרה כחוט השערה ולבחון - לעניין זכות העמידה הדיונית - אם הפגיעה היא אכן מיוחדת לו, או שמא יש רבים כמוהו.

(2) צורך זה מקבל משנה חשיבות, כאשר מדובר בגוף מונפוליסטי כדוגמת רשות השידור, החולשת כיום באופן בלעדי על אמצעי תקשורת מסוימים.

- (3) מקום שמתברר, כי העניין המועלה בעתירה נושא אופי ציבורי, שיש לו נגיעה ישירה לקידומו של שלטון החוק ולהתוויית קווים, המבטיחים את קיומו, מתבקשת גישה ליבראלית יותר.
- ג. לפני הפנייה לבג"צ חייב העותר לפנות לרשויות, שהן בעלות הסמכות לפעול בעניין, וזאת בין אם מדובר על פנייה אל הרשות, המופקדת על אכיפת החוק, ממנה מתבקשת נקיטת יזמה כלפי הרשות שחטאה, ובין אם מדובר בפנייה ישירה אל הגורם הממלכתי, שמעשיו הם עילת הקבילה.
- ד. (1) אין לגלות אבחנה פורמאלית בין סמכות בג"צ לגבי פועלה המינהלי והארגוני של רשות השידור לבין ועלה במסגרת השידור. אולם אין נובע מכך, כי הכללים, המנחים את בג"צ בכואו לשקול את התערבותו, יהיו זהים.
- (2) כאשר מדובר בשידורים או בפרסום דברים כתובים, יש בכך כדי להניע את בית המשפט לריסון נוסף במידת ההתערבות שלו, וזאת בשל חובת יישומו של העיקרון המנחה הנוסף של חופש הביטוי, שהנו מרכיב בעל משקל מיוחד.
- (3) כדי שבג"צ יאסור על פלוני, המופקד על השידור והפרסום מטעם הציבור, את פרסומו של שידור פלוני, צריכות להתקיים נסיבות קיצוניות, שמהן עולה סכנה מוחשית וקרובה לוודאי לשלום הציבור הרחב או אי-חוקיות ברורה וגלויה בעלת גוון אחר.
- (4) מאידך גיסא, בקשה למניעת שידור, שיש בה רק כדי להצביע על גישה בלתי הוגנת או על חד-צדדיות בפועלה של הרשות, אין בה, כשלעצמה, כדי להצדיק הטלת איסור על השידור.
- (5) זכותו של הכלל היא, כי תישמר חירות הביטוי בכלי התקשורת, וכי כלים אלה יופעלו בדרך ובאופן, שיש בהם כדי לקיים חירות זו הלכה למעשה.
- (6) הזכות הנשמרת היא בעיקרה זכותו של הציבור הרחב, היינו של המאזינים והצופים, ולא רק של אלו המבקשים לשדר את התכנית.
- ה. (1) יש למנוע ככל האפשר גרירתן לערכאות של שאלות, שאינן אלא ויכוח בנושאי תרבות, חינוך, טעם טוב וכיוצא באלה. בג"צ אינו יכול ליטול על עצמו את הפיקוח על תוכנם של שידורים וגם אינו צריך לעשות כן, אלא אם נתקיימו נסיבות קיצוניות.
- (2) מוסדות רשות השידור הם הזכאים ואף החייבים להתייחס לתוכן השידורים. (3) הפיקוח והביקורת על-ידי מוסדות הרשות נועדו להבטיח את אופיים הציבורי של כלי התקשורת, וזאת, בין היתר, על-ידי קיום נורמות של הגינות, פתיחות, נימוסים ואיזון בין דעות שונות.
- ו. (1) טענה בדבר אי-סבירותה של פעולה של רשות נבחנת, לפי עצם טבעה, מתוך כוונה שלא הפוך את בית המשפט לשלב משלבי ההירארכיה המינהלית, המציב את שיקול-דעתו מעל לשיקוליה

של הרשות המינהלית שהחליטה בעניין, כאילו מדובר בגורם ממונה, אשר בידי ההכרעה הסופית.
 (2) על-מנת שסטייה של רשות מינהלית תיראה כה בלתי סבירה בעיני בית המשפט, עד כי תצדיק את ביטול הפעולה, יש צורך להשתכנע, כי אי הסבירות היא מהותית, וכי היא יורדת לשורשו של עניין.
 (3) נושא, שלגביו יכולות להיות דעות שונות וחלוקות, שהן כולן בתוך מתחם הסבירות - אם כי בשני קטביו - אינו מצדיק התערבות, ורק סטייה קיצונית מעבר לכל גישה סבירה יכול שתשמש בסיס לכך.
 (4) אם בוחנים - על-פי ההקשר הכללי - את הגישה, שנקטו עורכי הסדרה לעומת גישת העותרים, אין להגיע לכלל מסקנה, כי דבקה באחת מהן אי-סבירות כה שורשית, עד כי ניתן לצפות שבג"צ יחרוץ את דינה לשבט.

פסקי-דין של בית המשפט העלון שאוזכרו:

- [1] בג"צ 112/77 פוגל ואח' נ' רשות השידור ואח', פ"ד לא(3) 657.
 [2] בג"צ 217/80 סגל נ' שר הפנים, פ"ד לד(4) 429.
 [3] ע"א 723/74 הוצאת עתון "הארץ" בע"מ ואח' נ' חברת החשמל לישראל בע"מ ואח', פ"ד לא(2) 281.
 [4] בג"צ 6/78 ישיבת אור יוסף, צרפת ואח' נ' רשות השידור ואח', פ"ד לב(1) 447.
 [5] בג"צ 511/80 - לא פורסם.
 [6] בג"צ 840/79 מרכז הקבלנים והבונים בישראל ואח' נ' ממשלת ישראל ואח', פ"ד לד(3) 729.
 [7] בג"צ 348/70 כפיר נ' המועצה הדתית של אשקלון ואח', פ"ד כה(1) 685.
 [8] בג"צ 26/76 בר-שלום נ' זורע, מנהל מקרקעי ישראל ואח', פ"ד לא(1) 796.
 [9] המ' 704/69, 708(בג"צ 281/69) ראש ממשלת ישראל נ' קפלן ואח'; קפלן נ' ראש ממשלת ישראל ואח', פ"ד כג(2) 394.
 [10] בג"צ 389/80 דפי זהב בע"מ נ' רשות השידור ואח', פ"ד לה(1) 421.
 [11] בג"צ 156/75 דקה ואח' נ' שר התחבורה, פ"ד ל(2) 94.
 [12] בג"צ 87, 73/53 קול העם בע"מ ואח' נ' שר-הפנים, פ"ד ז; 871 פ"ע יג 422.
 [13] בג"צ 723/79 - לא פורסם.
 [14] בג"צ 596/75 מכבי תל-אביב אגודה לספורט ולהתעמלות ואח' נ' רשות השידור, פ"ד ל(1) 772.

פסקי-דין אנגליים שאוזכרו:

- [15] attorney .general v. Great eastern railway co-(1979)
 . 265L.t 40; . 449Ch. D11 (c.a).
 [16] general- attorney(on the relation of mcwhirter). V -in
 dependent broadcasting authority[1973]. All e.r 1 ;689
 [1973] ; . 344W.l.r 2[1973]. 629Q.b (c.a).

פסקי-דין אמריקניים שאזכרו:

[17]392flast v. Cohen . 1942S.ct 88; . 83U.s (1968).

[18]. Red lion broadcasting co. V . S.ct 89; . 367U.s. 395f.c.c
1974(1969).

[19]326associated press v. United states . 1416S.ct 65; . 1U.s

(1944).

הערות:

1. לעניין זכות העמידה בשאלות ציבוריות, ראה: צ' ברנזון, "על בית המשפט הגבוה לצדק, היקף סמכותו וזכות העמידה בו" הפרקליט לא (תשל"ז) 194; y. Zemach, political questions in (detroit, 1976) ; courts
2. לדוקטרינת ההגינות ולזכותו של האזרח להשיב באמצעי התקשורת ראה:
.v public (1976) a.o. shapiro, media access(1976). B. Schmidt, freedom of he press v;
access עתירה למתן צו-על-תנאי. העתירה נדחתה.

ד"ר ש' שטרית - בשם העותרים;

ר' יאראק, סגן בכיר א לפרקליט המדינה - בשם המשיבים.

פסק-דין

השופט מ' שמגר: 1. ביום 6.1.81 דחינו את העתירה, ובהמשך יובאו נימוקינו להחלטתנו האמורה.
2. (א) עתירה זו, המופנית כלפי רשות השידור, שר החינוך והתרבות וממשלת ישראל, עניינה סדרה של סרטים היסטוריים-תיעודיים, המשודרים בטלוויזיה הישראלית, אשר יוצריה העניק לה את השם "עמוד האש".
בית-משפט זה נתבקש להורות לרשות השידור לבוא וליתן טעם, מדוע לא תימנע מהקרנתה של הסדרה ומעשיית כל שימוש בה, בין בעצמה ובין על-ידי אחרים, בין בישראל ובין מחוצה לה. לגבי המשיב השני התבקשה הוצאתו של צו, הבא למנוע שימוש כלשהו בסדרה במסגרת מערכת החינוך בישראל. ממשלת ישראל נתבקשה, לפי העתירה, לבוא וליתן טעם, מדוע לא תימנע מעשיית שימוש כלשהו בסדרה למטרות הסברה בישראל ומחוצה לה. מאחר שהעתירה הוגשה ימים ספורים בלבד לפני הקרנתה של

הסדרה, נתבקש גם צו ביניים, האוסר את ההקרנה, עד שתיפול ההכרעה השיפוטית בבית-משפט זה.

(ב) בעתירה גם נתבקש צו נוסף, והוא, כי נורה למשיבה הראשונה-

"לאפשר לעותרים או לנציגים מטעמם לצפות בסידרה, כדי לגבש עמדה סופית בשאלה אם ועד כמה פעלה המשיבה מס. 1 שלא כדין, כנטען בעתירה זו" (ההדגשה שלי - מ' ש').

אך לפני כל התייחסות לעתירה לגופה אין להימנע מן ההערה הטרומית, כי בקשת הלוואי המצוטטת לעיל, יש בה, לכאורה, כדי לעורר תמיהה. אם חזקה דעתם של העותרים, כי יש למנוע הקרנתה של הסדרה מכל וכל, וכי מן הראוי, שבית המשפט יטיל איסורים וחרמות כמפורט לעיל, ניתן היה להניח, כי העותרים גיבשו כבר את מסקנותיהם טרם העלאתן של דרישות מרחיקות לכת כאמור. דא עקא, מתוך בקשת הלוואי האמורה משתמע, כי הם עדיין לא צפו בסדרה בנוסחה הסופי, ועיקרו של דבר, כי הם גם לא גיבשו עדיין את עמדתם הסופית לעניין אי-חוקיות פעולתה של הרשות. ניתן היה אולי להבין את צעדם של העותרים, לו עמדה בקשה כגון זו בגפה, כדי שיבורר בעקבותיה בבית-משפט זה, אם יש לעותרים זכות שבדין לדרוש צפייה טרומית בסדרה, אך, כאמור, בקשת האיסור ההחלטי היא כאן בגדר עיקר וראשון; הבקשה לצפות בסדרה כדי להעריך את מהותה, המתבקשת כתוצאה נגזרת מן העתירה, יש בה, על-כן, במידה רבה, משום הפיכת היוצרות.

לאור מהותו של הנושא שלפנינו אינני מציין דברים אלה אלא לצורך ההנחיה לעתיד.

3. (א) העותרים (1) עד (6) ו-(8) הם אקדמאים, חלקם פעילים בענייני חברה וחינוך, בין כעובדי ציבור ובין במסגרות ארגוניות אחרות, ולצד נתונים ביוגרפיים אלו ציינו כל אחד ואחד מהם, כי הם ילידי אחת מארצות האיסלם השכנות. העותרת 7 היא ארגון, הנושא את השם "תנועת ציונות למען שוויון", אשר הוקמה, לפי האמור בעתירה, בשנת 1979

... "ושמה לה למטרה ללחום בכל דרך חוקית נגד הקרנת תכנית הטלביזיה 'עמוד האש'", וזאת מן הטעמים שיפורטו בהמשך.

(ב) הטרוניות המהותיות, שמצאו ביטוי בעתירה, עולות בעיקרן מתוך האמור בסעיפים 12-16 שבה, אשר זה נוסחם:

12. "סדרת הטלביזיה 'עמוד האש' היא סידרה תיעודית, המתמרת להציג תיאור מקיף של תולדות המאבק היהודי על ארץ-ישראל, שיבת העם היהודי למולדתו, ותולדות המפעל הציוני על זרמיו השונים. (להלן:

הסידרה) הצוות האחראי על הסידרה מטעם המשיבה מס' 1 מונה את מר יגאל לוסין ומר יעקב איזנמן. בהכנת הסידרה השקיעו עד עתה שנות מחקר ועבודה וכספים בסדר גודל של כשבעה מיליון שקל ויותר, ועל פי הפרסומים בעתונים, היא עומדת להיות מוקרנת בטלוויזיה החל מיום 6.1.81 ובמשך 19 שבועות רצופים, מידי שבוע. בידי העותרים תסריטי 11 מפרקי הסידרה ועל יסוד ניתוחם ובדיקתם ועל יסוד פגישות עם צוות הסידרה וראשי המשיבה מס' 1 טוענים העותרים את טענותיהם בעתירה זו.

13. מפיקי הסידרה בחרו להציג את תולדות שיבת העם היהודי לארץ ישראל ואת התהליכים שהביאו להקמת המדינה תוך התייחסות לגושים גיאוגרפיים ותוך בדיקת תרומתו של כל גוש למפעל הציוני ולמאבק על ארץ ישראל.

14. חלק גדול מדי באופן יחסי, על פי מבחני הסבירות של המאמצים שהושקעו ע"י מפיקי הסידרה והצוות המועסק על ידם, בחשיבה, בזמן ובממון, באיסוף חומר, ובעריכת מחקרים ותחקירים, התמקדו בגושים של מזרח, מרכז ומערב אירופה, בעוד שהגוש אסיה-אפריקה-בלקן, לא זכה לטיפול הולם, לא נערך לגביו מחקר ראוי, ולא הוקצו לו משאבים ראויים, על פי מבחני הסבירות.

15. מפיקי הסידרה ועובדיהם התעלמו מעובדות הסטוריות שאינן שנויות במחלוקת המעידות על תרומת יהודי המזרח למפעל הציוני ותקומת מדינת ישראל. כך, למשל, לא דווחו כלל על עליות יהודים מארצות האיסלם והבלקן במאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20, עליות שהיוו חלק נכבד מהתשתית היהודית בארץ ישראל המחודשת ולא דיווחו על העליה הבלתי לגלית רחבת ההיקף מארצות המזרח והתעלמו משעור העליה הגבוה של היהודים מארצות אלה.

16. בהתמקדותה ביהדות אשכנז ובהתעלמות מהתהליכים שהתרחשו אצל יהודי המזרח חוטאת הסידרה בחוסר איזון משווע ואינה משקפת את כל שבטי ישראל כראוי תוך הצגת הנושא באורח בלתי מאוזן ותוך פגיעה קשה בתדמיתה של יהדות המזרח בעיני עצמה כבעיני אחרים.

העותרת הראשונה פנתה, לדבריה, עוד באמצע 1978 למפיק הסדרה, והעמידה אותו, כנוסח העתירה, "על הקונצפציה המוטעית" שלו "(1) על הנזק והעוול שעתידה קונצפציה זו לגרום..." בעקבות זאת נמסר לה התסריט של 11 פרקים כנוסחם בעת ההיא, ונתקיימו מגעים ופגישות עם צוות הסדרה; גם נתבקשה חוות-דעת מאנשים, שהם, לדעת העותרים, מומחים לדבר, וביניהם ד"ר סמוחה סבירסקי מאוניברסיטת חיפה, והללו הגישו לעותרים את הערותיהם.

האגודה, שהיא העותרת השביעית, הוקמה, כאמור לעיל, עוד בשנת 1979, והיא ארגנה פעולת הסברה ציבורית, קיימה מגע עם גורמים שונים וגרמה - לדברי העתירה

..."לקיומם של דיונים בסידרה, לרבות דיונים במליאת המשיבה מס. 1

ובכנסת, במגמה למנוע המשך הכנת הסדרה על בסיס קונצפציה מוטעית, גורמת עוול וחסרת איזון." במאי 1979 הוגשה העתירה בבג"צ 339/79, שאף עניינה היה הסדרה, שעליה נסב פסק-דין זה; העותרים מציינים, כי לאור הודעת המשיבה הראשונה, כי העניין יידון, וכי מונתה ועדה, שתבדוק את התוצאה הסופית לפני הקרנתה, חזרו בהם העותרים מעתירתם הקודמת.

ביולי 1979 נתקיים דיון ממושך עם נציגי הרשות וצוות ההפקה, והעותרים המשיכו גם לאחר מכן בפעילותם, אשר מטרתה המוצהרת היא שינוי גישתם של העורכים ואימוץ השקפתם של העותרים על פרשנויותיה ויישומה הלכה למעשה.

ביום 25.12.80 כתב פרקליטם המלומד של העותרים ליושב-ראש רשות השידור:

"בהמשך למאבק הממושך שמנהלים מרשי הנ"ל, מבקשים הם לצפות בסדרת הטלוויזיה כדי להיווכח אם אכן משקפת הסדרה בצורה מאוזנת את התרומה של כל שבטי ישראל למאבק על ארץ ישראל והמפעל הציוני.

בזמנו פנתה הגב' ויקי שירן לבג"צ בעתירה נגד הסדרה (בג"צ 339/79) הנ"ל בעקבות הודעתכם כי תוקם ועדה שתבדוק את התוצאה הסופית לפני הקרנתה, ומתוך תקווה כי בעקבות טיפולכם התוכנית תשקף באופן מאוזן את כל חלקי העם, הוחלט למשוך את העתירה תוך שמירת זכות להגיש עתירה חדשה, אחרי נסיון לפתור את העניין מחוץ לכתלי בית המשפט.

ביום 26.11.80 פנתה מרשתי הגב' ויקי שירן וביקשה לצפות בסדרה טרם הקרנתה, אולם במכתבך מיום 11.12.80 נדחתה הבקשה.

מרשי הורו לי לפנות לבג"צ בעתירה למנוע את הקרנת הסדרה, אלא אם כן יוכח להנחת דעתם של מרשי כי הרשות קיימה את חובותיה לפי כל דין ונמנעה מלפגוע בזכויות מרשי לפי כל דין. זאת יוכלו מרשי לוודא לאחר שיצפו בסדרה."

יושב-ראש הרשות השיב ביום 30.12.80 כדלהלן:

"אין בכוונתי להכנס בשלב זה לטעונים משפטיים מפורטים, ואסתפק בכך כי אין רשות השידור יכולה להכיר בזכותו של גורם כלשהו לצפיה טרומית בחומר המוקרן בטלוויזיה או משודר ברדיו.

יתר על הגורמים המוסמכים ברשות, מקצועיים וציבוריים, לוותה הסדרה "עמוד האש" ע"י ועדת מומחים בהרכב חמישה מרצים מהאוניברסיטאות ירושלים, תל-אביב ובר-אילן, והם ה"ה: באואר, ניני, כצבורג, פורת וקרפי. כל אלה אחראים למהימנות הסדרה".

כדבריהם בעתירה, העריכו העותרים, כי הסדרה במתכונתה הנוכחית לא תוקנה בינתיים על-ידי המשיבה הראשונה, באופן שמבטיח איזון, כנדרש, לדעתם, על-פי הדין. העותרים משוכנעים, כטענתם, כי המשיבה לא שינתה את הקונצפציה, שעמדה ביסוד השקפתו של הצוות, שערך את הסדרה מטעמה, וכי הסדרה פגומה, מאחר שיש בתוכנה משום הפרה של החובות המוטלות על המשיבה לפי חוק רשות השידור, תשכ"ה-1965. אבות הטיעון, בהם מעוגנת העתירה, הם אי החוקיות, חוסר הסבירות, האפליה הפסולה וכן אי-שקילות השיקולים הנוגעים לעניין, ממנה נובעת פגיעה בכלל של השייכות לעניין.

4. השאלות המרכזיות, שעלו וניצבו לפנינו, היו אלה:

(א) מעמדם הדיוני של העותרים, לעניין העלאתו של נושא העתירה לפנינו; (ב) הבחינה של תלונת העותרים לגופה, במסגרת התחומים של ההתערבות, אשר בית-משפט מתווה לעצמו בבואו לדון בעתירה כגון זו שלפנינו.

נבחן נושאים אלה לפי סדרם.

5. שאלת המעמד והעלתה לפנינו על-ידי בא-כוחה המלומד של הרשות ושל המדינה, שהוזמן לטעון טענותיו בשלב הטרומי של הדיון בבקשה להוצאת צו-על-תנאי, ואשר ביקש לשכנענו, כי העותרים הם נעדרי "זכות עמידה מן הדין ומן הצדק" לטעון טענותיהם.

על-מנת להניח את היסוד להתערבותו של בית-משפט זה בשיקול-דעתה של רשות השידור וכן בשיקול-דעתם של יתר המשיבים, מהם מתבקשת בעתירה פעולה או הימנעות מעשיית פעולה, שכל-כולן נגזרות מן הנדרש מאת רשות השידור - שומה היה על העותרים להצביע בראש ובראשונה על כך, שיש בידיהם זכות עמידה דיונית, היינו, כי יש להם אינטרס לגיטימי, ממשי וישיר בנושא, אשר אותו העלו לפנינו (בג"צ 112/77 [1], בעמ' 662). לגבי אינטרס כאמור, יש הגורסים בקפידה, כי כלל הוא, שהאינטרס יהיה מיוחד לעותר דווקא ולא רק בגדר אינטרס, המשותף לעותר ולכל בני הציבור האחרים. הוזה אומר, תנאי עם בעלי השקפה כאמור, כי לצורך ההכרה במעמדו הדיוני של פלוני לפני בית המשפט הגבוה לצדק לא ידובר באינטרס, החופף במלואו את זה של רבים אחרים, אשר העותר מבקש להיות להם לפה, אלא כי יהיה בנתונים, המובאים לפני בית המשפט, כדי לחדד את האבחנה בין עניינו המיוחד של העותר לבין ענינם של אחרים.

מאידך גיסא גם קמה ועלתה השקפה, לפיה אין לעמוד על כך, כי האינטרס הממשי

והישיר, הנדרש מן העותר, יהיה אינטרס, המיוחד לו דווקא (בג"צ 217/80

[2], בעמ' 443), אך המבחן בכל מקרה קונקרטי מסור בידי בית המשפט, המיישם את חוש המומחיות של המשפטן ומכריע לעניין מעמדו של העותר על-פי צורכי הזמן המשתנים, תוך אימוץ גישה ליבראלית.

6. הנני סבור, כי אין לקבל את טענתם הטרונית של המשיבים, וכי אין לחסום דרכם של העותרים, תוך הישענות על הטעם של העדר זכות עמידה דיונית.

בית המחוקקים שלנו העניק סמכויות רחבות למשיבה הראשונה, עת כונן אותה על-פי חוק, והוא עשה כן כדי לאפשר לה מילוי תפקידיה ומשימותיה, אשר נועדו לשרת את טובתו ועניינו של הציבור הרחב. הווה אומר, הקניית הסמכויות ועיצובה על-פי חוק - של מערכת עצמאית, שאינה תלויה בפעולתה ברשויות השלטון, לא נבעו מן הרצון להאדיר את כוחה של רשות סטטוטורית נוספת או את כוחם של עובדיה, ולא ביקשו לשחררה מן הכבלים, הנובעים מהגדרת ייעודיה, ומן החובה לשאוף להגשמתם הלכה למעשה.

הרשות כוננה כפי שכווננה, כי זו נראתה הדרך לשם יצירתה של מסגרת ממלכתית מאוזנת, אחראית והוגנת, כפי שמתחייב, כאשר מדובר בכלי תקשורת, שהוא נכס של הציבור בכללותו ונועד לשרתו, ואשר חייב להיות אמון על עקרונות חירות הביטוי והשוויון, שהם תפיסות יסוד של חברתנו.

אגב, למותר להוסיף ולהזכיר בהקשר זה, כפי שכבר הודגש בהקשר אחר בע"א 723/74 [3], בעמ' 298, כי יש לאבחן בין הדרך, בה חובה על כלי תקשורת לנהוג, לבין הדרך, בה הוא נוהג הלכה למעשה, וכי יש להתוות את כללי המותר והאסור בסוגיה זו על-פי הנדרש ולא על-פי המצוי בשעה נתונה. כנאמר שם, בעמ' 298:

"מעמדם ותפקידם של מוסדות ואמצעי תקשורת המונית לסוגיהם בחברה חפשית אינו נמדד על-פי המידה בה ממלא כל מרכיב שלהם וכל חוליה שבה, במועד נתון, אחר הציפיות של האזרח השקול והמתון, אלא בעיקרו על-פי ייעודם וחשיבותם הכללית במערכת המורכבת של גורמים המסייעים בעיצוב דעתו של האזרח..."

אולם מה הדין, כאשר רשות כאמור מפרה חובותיה או חורגת שלא כדין מן התחומים שהותוו לה? האם ייאמר לצד הנפגע, כי כל שהוא רשאי לעשות הוא להביא תלונתו לפני רשויותיה של הזרוע המבצעת, המופקדות על אכיפת החוק, או להעלות טענותיו במישור המדיני או הציבורי? אם מדובר על פנייה לבית המשפט הגבוה לצדק, הרי מקובל עלינו מאז ומתמיד, כי שומה על האזרח להקדים ולהביא קבילתו תחילה לפני הרשויות הנוגעות בדבר בזרוע המבצעת, בטרם יחפש דרכו אל הערכאות. כן מקובל עלינו כי הפנייה אל

בית-משפט זה אינה בגדר בחירה שרירותית, שהרי אין אנו דנים בעניין, המצוי בתחומה של ערכאה שיפוטית אחרת (בג"צ 6/78 [4]). אולם אין לראות בכך מיצוי של כל האפשרויות הפתוחות לשלביהן, כי ייתכנו נסיבות, בהן אין תלונת האזרח נענית תוך זמן סביר, אם כי מתחייבת, לאור הסיבות, תגובה על אתר כדי למנוע היווצרותו של נזק, שאינו ניתן לתיקון, או כדי למנוע המשכתו.

ככל שגדלות ומתרחבות סמכויותיהם של מוסדות השלטון ושל רשויות סטטוטוריות אחרות, גם מתגבש הצורך לפתוח לפני האזרח הנפגע דרך להעלאת השגותיו ותלונותיו על הפגיעה, וכך גם הולך ומצטמצם ההצדק לדקדק עם האזרח בכל מקרה כחוט השערה ולבחון, אם הפגיעה היא אכן מיוחדת לו, או שמא יש רבים כמותו. לעניין זה אין גם נפקא מינה בכך שמדובר על רשות סטטוטורית, שכוננה כישות עצמאית, ולא על חלק אינטגרלי של הרשות השלטונית המבצעת. הפרדתה ועצמאותה של רשות כאמור נועדו לשרת את האינטרס של הציבור הרחב, ולא באו כדי לשלול זכויות מן הפרט הנפגע; אך מובן, כי גם מבחינת האמור בסעיף 7(ב)(2) לחוק בתי המשפט, תשי"ז-1957, אין מקום לאבחנה בין חלק מן המערכת השלטונית כפשוטה לבין רשות כאמור, שכוננה על-פי חוק.

צורך זה מקבל חשיבות משנה, כאשר מדובר על גוף מונופוליסטי כדוגמת רשות השידור, החולשת כיום באופן בלעדי על אמצעי תקשורת מוגדרים, בלי להותיר דרך ביטוי דומה לגורם אחר כלשהו, פרטי או ציבורי. מציאות כאמור מחייבת תשומת לב מיוחדת, כאשר בוחנים מעמדו של פלוני הנפגע, הפורש תלונתו נגד הרשות לפני הערכאות.

מקובלת עלי לעניין זה השקפתו של השופט ברק כביטוייה בבג"צ 217/80 [2], בעמ' 442, 443, שאין מקום להקפדה היתרה בשאלה, אם האינטרס, שקיומו הוא תנאי להתגבשותה של זכות הפנייה לבית המשפט הזה - ואשר חייב להיות אליבא דכולי עלמא ממשי וישיר - הוא אינטרס, המיוחד לעותר המסוים דווקא. כפי שנאמר שם, השיקולים המצדיקים את תורת האינטרס עולים בקנה אחד גם עם אינטרס, שהוא משותף לעותר ולכל בני הציבור או לחלק מן הציבור. זאת ועוד, כפי שגם ציינתי בבג"צ 511/80 [5] בעקבות בג"צ 217/80 (2) הנ"ל, מתבקשת גישה ליברלית יותר, אם מתברר, כי העניין המועלה בעתירה נושא אופי ציבורי, שיש לו נגיעה ישירה לקידומו של שלטון החוק ולהתוויית הקווים, המבטיחים קיומו הלכה למעשה.

אין בכל אלה כדי להצדיק נקיטת שיטה של קיצור הדרך, היינו, פנייה ישירה לבית-משפט זה, בלי למצות תחילה את החלופה המתחייבת כגון דא, כגון פריסת העניין לפני אלו הנוגעים בדבר במישרין ולפני הממונים עליהם. בשיטתנו, אמנם, אין מוכר הליך כדוגמת ה- *relator action*, שניתן לנקוט באנגליה *the supreme court robertson's; 835 (1908) by and against the crown* practice civil proceedings

אם כי גם לפי שיטתנו מסורה בידי היועץ המשפטי לממשלה הסמכות ליזום פעולות משפטיות מטעמו לשם אכיפת החוק, בתור מי שמופקד על האינטרס הציבורי [15], at general v. Great eastern railway co-(1879) [15], at 500 (attorney

אולם העדרו של הליך כדוגמת ה- relator action בו כדי לגרוע מן הכלל, כי יש לפנות תחילה אל הרשויות, שהן בעלות סמכות לפעול בעניין, לפני שעותרים לבית-משפט זה, וזאת בין אם מדובר על פנייה אל הרשות המפקדת על אכיפת החוק, ממנה מתבקשת נקיטת יזמה כלפי הרשות השלטונית החוטאת, ובין אם מדובר על פנייה ישירה אל הגורם הממלכתי, שמעשיו הם העילה לקבילה. גישה דומה גם בוטאה על-ידי lord denning בפברשה V. mcwhirter (on the relation of) [16] attorney general 699, at (1973) independent broadcasting authority, (להלן - פסק-דין [16] mcwhirter) בו נאמר:

"...if there is good ground for supposing that a government department or a public authority is transgressing law, or is about to transgress it, in a way which Then in the last resort any one of those offended or And seek to have the enforced. But this, i would injured can draw it to the Remedy reasonably available to secure that the law attention of the courts of law is obeyed emphasise, is only in the last resort when there is no other.7. העותרים טענו, כי נפגעו פגיעה מהותית וישירה מתוכנה של הסדרה, העומדת להיות משודרת מדי שבוע בטלוויזיה הישראלית. יתרה מזאת, הם טענו, כי שידורה של הסדרה האמורה מהווה הפרה של הוראותיו של חוק רשות השידור. מן הנתונים שלפנינו עולה גם, כי אין בידי העותרים דרך חלופית להבאת עניינם לפני הערכאות, אחרי שפניותיהם למשיבה הראשונה נכזבו.

בשלב זה אין צורך לנקוט עמדה בשאלה, אם יש לעותרים זכות עמידה מהותית, הווה אומר, אם אכן עולה מן החומר שלפנינו, כי נפגעה זכות הקנויה בידיהם, המוכרת על-ידי המשפט, ואם אינטרס לגיטימי אכן נפגע כתוצאה מהפעלה שלא כדין של שיקול הדעת של הרשות (בג"צ 217/80 [2] הנ"ל, בעמ' 440; בג"צ 840/79 [6]). שאלה זו תיבחן בהמשך הדברים. כל שיש להכריע בו עתה הוא, אם יש לעותרים, לכאורה, אינטרס, המצדיק פתיחת שערו של בית-משפט זה להשמעת טרונייתם לגופה. השאלה היא, בניסוח אחר, אם לאור הגישה האמפירית ונעדרת הנוקשות, המקובלת עלינו בנושאים

ציבוריים (בג"צ 348/70 [7], דברי השופט לנדוי (כתוארו אז), בעמ' 692 מול האות א, דברי השופט ח' כהן (כתוארו אז), בעמ' 693 מול האות ד; בג"צ 26/76 [8], בעמ' 802 מול האות ה, בעמ' 803 מול האות א), וכל עוד איננה מתגלית כוונה לנצל את ההליכים המשפטיים למטרות פוליטיות גרידא (דברי השופט ח' כהן בבג"צ 348/70 [7], בעמ' 693 מול האות ב), די בחומר שלפנינו כדי שלא לדחות את שמיעת העניין על הסף ועל-מנת להתייחס אליו למהותו. על כך הנני משיב, כאמור, בחיוב.

אגב, בעתירה, שהחלטה לגביה ניתנה לבסוף בהמ' 708, 704/69

בג"צ 281/69 [9], נשענו העותרים על הטענה, כי הם בעלי מקלט טלוויזיה ומשלמי אגרה ותו לא. (השווה גם: [17] [1968] flast v. Cohen).

8. פרקליטם המלומד של העותרים, ד"ר שמעון שטרית, שטח לפנינו יריעה רחבה של תלונות מרשיו. כבר פירטנו לעיל, מה הסימנים העיקריים אותם נתן בליקויים, שגילה, לפי סברתו, במעשיה של המשיבה הראשונה, ואשר אותם הציג תוך סיווגם לפי אמות המידה הנוהגות בבית-משפט זה בבואו לשקול התערבותו בפועלה של רשות, שכוננה על-פי חוק.

כהערת אגב: טוב הטעם, בו הציג טענותיו, היה בו כדי לכפר במידה רבה על הקיצוניות נעדרת הסבירות והאיזון, שבה הצטיינו התיזות והמסקנות, שהועלו באחדים מן התצהירים והנספחים, שהוגשו לנו מטעם העותרים. כאשר עיקר הטענה נגד רשות השידור מוסב על כך, שעורכי התכנית היו כאילו שבויים בידי קונצפציה פלוגית, אותה אימצו לעצמם, וכי סטו בשל כך מן האמת ההיסטורית ומחובת האיזון, אינך יכול להסתמך, בו זמנית, כתנאי מסייע לתלונתך, על חוות-דעת ותצהירים, המנוסחים בסגנון "כזה ראה וקדש", ואשר מייצגים על-פניהם קונצפציה חלופית, שהקיצוניות הפסקנית היא מסימני ההיכר הבולטים שבה. ראוי הוא, כי מי שנאה דורש גם נאה יקיים.

9. כאמור לעיל, טוענים העותרים, כי עורכי התכנית מטעם הרשות היו מונחים על-פי קונצפציה בלתי-סבירה ומפלה, המתעלמת מחלקם של יהודי המזרח במפעל הציוני, וכי יש בכך משום פגיעה בייעודיה ותפקידיה של רשות השידור כהגדרתם בחוק, אשר כונן את הרשות האמורה. העותרים מבקרים את קביעת התקופות ההיסטוריות, שהסדרה מכסה, הן מבחינת קו ההתחלה (שנות התשעים של המאה הקודמת) והן מבחינת נקודת הסיום (הקמת המדינה). ראוי היה לדעתם, בין היתר, שייכללו פרטים על העלייה ההמונית מארצות המזרח, שהגיעה לישראל אחרי קום המדינה, וכי, מצד שני, יובלט, כי דווקא יהדות המזרח היא ששמרה במשך הדורות שלפני קום התנועה הציונית המדינית על רציפות העלייה והיישוב היהודי בארץ-ישראל. כן אין, לדעתם, התייחסות ראויה לעליות לארץ מארצות המזרח וליחסיותן המספרית לכלל האוכלוסיה היהודית שבארצות המוצא האמורות. עיקרו של דבר, במחקר ובעיון, שהיו מונחים ביסוד הכנתה של התכנית,

שנמשכה שנים מספר, התמקדו העורכים בקהילות אירופה, ולא השקיעו, כנוסחה של העתירה, "מאמץ באופן מאוזן ובהתאמה כנדרש בנסיבות העניין" בחקירה דומה לגבי יהודי המזרח.

הפעולה, המתבקשת מבית המשפט לאור האמור לעיל, היא מתן צו, האוסר על הקרנתה של הסדרה, כל עוד לא שונה תוכנה לפי טעמים של העותרים. משמע, הנדרש מבית-משפט למהותו אינו אלא אקט חד וחלק של צנזורה כפשוטה, שהוא, למשל, באופן ברור וגלוי מעבר לדרישה לזכות התגובה למען האיזון וההצגה ההוגנת, הנהוגה, לדוגמה, בארצות-הברית במסגרת דוקטרינת ההגינות (the fairness doctrine), נושא אליו עוד נשוב.

כל עתירה, שעניינה שידור והקרנה בכלי תקשורת ציבורי או פרטי, צריכה להיבחן על-פי עצם טבעה תוך תשומת לב מרבית לכללים של חופש הביטוי, שהם חלק מהותי מתפיסות היסוד הנוהגות במשפטנו. על אחת כמה וכמה כאשר פני העותרים להשגתו של צו, הבא להכתיב לגורם המשדר, במידה רבה, את תוכן הדברים שישודרו, וזאת תוך בקשת הסאנקציה, לפיה אי ההיענות לדרישה תהיה כרוכה מיניה וביה באיסור החלטי מראש של זכות השידור של התכנית.

רשות השידור היא גוף, הממלא תפקיד ציבורי על-פי דין, ועל-כן משתרעת סמכותו של בית המשפט הגבוה לצדק על מעשיה ומחדליה של הרשות במילוי תפקידיה כדין, ומבחינת הגדרת סמכויותיו של בית המשפט בחוק בתי המשפט אין לגלות אבחנה פורמאלית בין הסמכות לגבי פועלה המינהלי והארגוני של הרשות לבין פועלה במסגרת תפקידי הייעודי העיקרי, היינו, השידור. מכאן אין נובע עדיין, כי מכלול הכללים המנחים, המופעל על-ידי בית המשפט בבואו לשקול התערבותו, הוא זהה, בין אם מדובר, למשל, על בדיקת דרך מינוים של מוסד או של נושא תפקיד בתוך הרשות, ובין אם מדובר על הפיקוח על תוכנם של שידורים; היינו, מהותו של הנושא הנבחן יכול ויהיה בה כדי להשליך על מערכת הכללים המנחים. במה דברים אמורים? כאשר בית המשפט בא לבחון פועלה של רשות מינהלית, המבקשת, למשל, לאייש משרה פלונית, וכאשר הוא בוחן, אם הרשות פעלה בתום-לב, או שמא הפעילה שיקולים זרים, אין נפקא מינה, אם המדובר במשרה רמה או לאו. כלפי כולם מופעלות אמות מידה זהות, והמרכיבים של מכלול הנתונים, הטעונים בדיקה, חופפים בשני המקרים. אולם כאשר בית המשפט בוחן עניין, הכרוך בחופש הפרסום או השידור, מיתוסף לקווים המנחים ממד נוסף, אשר אליו נתייחס בהמשך הדברים.

העותרים העלו, כאמור לעיל, טענה בדבר חוסר סבירותם של תוכן הסדרה ושל הקונצפציה, שהנחתה את מכיניה. טענה בדבר אי-סבירותה של פעולה של רשות נבחנת, לפי עצם טבעה, מתוך כוונה שלא להפוך את בית המשפט לשלב משלבי ההירארכיה המינהלית, המציב את שיקול-דעתו מעל לשיקוליה של הרשות המינהלית שהחליטה

בעניין, כאילו מדובר בגורם ממונה, אשר בידי ההכרעה הסופית ותו לא. בידוע הוא, כי בית המשפט מתערב מטעמי אי-סבירות, רק אם מדובר בהחלטה, אליה לא יכולה הייתה להגיע אף רשות סבירה (בג"צ 389/80 [10], בעמ' 441). כך מצדיקה רק פגיעה מפליגה זו, רק אם זו האחרונה הייתה מחליטה בדרך אחרת, לו הייתה דנה בעניין מעיקרו ולפי מיטב שיקוליה. כפי שנאמר כבר, נסיבות, המצדיקות התערבות בשל אי-סבירות, הן אלו, שבהן מתגלה תופעה זו במידה קיצונית, היורדת לשורשו של עניין (השווה: בג"צ 156/75 [11], בעמ' 103, 107). אך העובדה, שמדובר בשידורים או בפרסום דברים כתובים, יש בה כדי להניע את בית המשפט לריסון נוסף במידת ההתערבות, וזאת בשל חובת יישומו של העיקרון המנחה הנוסף של חופש הביטוי, שהנו מרכיב בעל משקל מיוחד במכלול השיקולים. כדי שבית המשפט הזה יאסור על פלוני, המופקד על השידור והפרסום מטעם הציבור, את פרסומו של שידור פלוני, צריכות להתקיים נסיבות קיצוניות, שמהן עולה סכנה מוחשית וקרובה לוודאי לשלום הציבור הרחב (בג"צ 73/53 [12]87), או אי-חוקיות ברורה וגלויה בעלת גוון אחר. מאידך גיסא, בקשה למניעתו של שידור, שיש בה רק כדי להצביע על גישה בלתי-הוגנת או על חד-צדדיות בפועלה של הרשות, אין בה כשלעצמה, כדי להצדיק הטלת איסור מטעם בית-משפט זה על השידור בכלי תקשורת. זכותו של הכלל היא, כי תישמר חירות הביטוי בכלי התקשורת - הרדיו והטלוויזיה - וכי כלים אלו יופעלו בדרך ובאופן שיש בהם כדי לקיים חירות זו הלכה למעשה. הזכות הנשמרת, כאמור לעיל, היא בעיקרה זכותו של הציבור הרחב, היינו, של המאזינים והצופים, ולא רק של אלו המבקשים לשר את התכנית: Red lion broadcasting co. V. F.c.c 390 [18] (1969), כי גם גלי האתר הם רכוש ציבור ולא רכושו של פרט זה או אחר. אגב, תפיסה זו היא המונחת, מבחינה עיונית, ביסוד החלטתו של השלטון ליטול על-פי חוק את הזכות להסדיר את חלוקת גלי האתר בין תחנות השידור. מכאן, למשל, גם החיוב - המוטל על התחנות בארצות-הברית - להעניק את זכות התשובה והתגובה, כפי שגובשה בדוקטרינת ההגינות (the fairness doctrine), שהיא מערבת כללים, הבאים להבטיח את קיום זכותו של הציבור בקבלת מידע מלא ורב-גוני, ואשר נועדה לפעול נגד שרירות וחד-צדדיות אפשריים של עורכי התכניות והשרים. האינטרס הציבורי היא, כי תתאפשר החלפת דעות והשקפות בלתי-מוגבלת. שיטת הממשל הדמוקרטית ניוונה מכך - ואף תלויה בכך - שמן הציבור ואליו תהיה זרימה חופשית של מידע, אשר נסב על הנושאים המרכזיים, המשפיעים על חיי הכלל ועל חיי הפרט. על-כן יש הרואים בזרימה החופשית של המידע מעין מפתח לפעולתה של המערכת הדמוקרטית כולה: s.j. simmons, the fairness doctrine and the media (1978). הפועל היוצא הוא, כי בחברה חופשית אין מתקנים הצגת דברים מעוותת בתחום ההשקפות והדעות על-ידי איסורו של השידור לפי צו של בית המשפט הגבוה לצדק, אלא נהפוך הוא, מן הנכון ליצור כללים, הבאים לשמור על כלי התקשורת ככמה, בה תקוים זרימה חופשית של כל מגוון הדעות, ולא רק של דעותיהם של עובדי כלי התקשורת או של מנהליו, ובארצות-הברית באה מגמה זו לידי ביטוי בדוקטרינת ההגינות הנ"ל.

10. למותר להזכיר, כי בית-משפט זה גם לא יתערב, בדרך כלל, בעניין, המסור לסמכותו של בית-משפט אחר (בג"צ 6/78 [4]).

העותרים ביקשו ללמוד מדברים שנאמרו בבג"צ 723/79 [13], בו נדונה עתירה בעניין השימוש בכינוי "ייקה", כי בית-משפט זה נוהג, כאילו, לבדוק שידורים לגופם ולהתערב בשיקול-דעתה של הרשות בעניין תוכן השידור במקרה, הנראה לו כראוי. אינני סבור, כי מסקנה זו מתבקשת ממה שנפסק בבג"צ 723/79 [13]. נאמר שם אמנם על-ידי בית המשפט, בסכמו הכרעתו, כי נחה דעתו-

"שאינ מתכוונים לפגוע במאן שהוא ולא שוכנענו שבשימושם בשם זה יהא משום מעשה בלי חינוכי או בלתי תרבותי."

אולם מכאן אין להסיק עדיין, כי בכל מקרה, בו בית המשפט היה משתכנע, כי שימוש בכינוי פלוני בטלוויזיה הוא אכן מעשה בלתי-חינוכי או בלתי-תרבותי, היה נוטל לעצמו איצטלה של מועצת רשות השידור או של הוועד המנהל שלה, והיה פוסק במותר ובאסור לשידור בנושאים, שאינם חריגים בשל אופיים הבלתי-חוקי או בשל הסכנה לשלום הציבור, כמבואר בבג"צ 73/53, 87 [12] הנ"ל.

אגב, חוששני כי לו היה נפתח פתח של פנייה לבית-משפט זה, בשל עילות, כגון אלה שעלו בבג"צ 723/79 [13] הנ"ל, היה בית-משפט זה נוטל על עצמו משימה, שכלל אינו יכול לעמוד בה, ואשר גם אינו צריך לעמוד בה, כי לא לכך נועד. אמנם כבר נאמר, כי אין לך שאלה, אשר לא ניתן להלבישה - במוקדם או במאוחר - בלבוש של שאלה משפטית כדי להעלותה בערכאות (כפי שהעיר בעבר 290 in (.vintage books, vol I c.a. de toqueville , democracy (america , אך יש למנוע, ככל האפשר, גרירתן לערכאות של שאלות, שאינן אלא ויכוח בנושאי תרבות, חינוך טעם טוב או נושאים כיוצא באלה, כי, כאמור, בית-משפט זה אינו יכול ליטול על עצמו את תפקיד הפיקוח על תוכנם של שידורים, וגם אינו צריך לעשות כן (בג"צ 6/78 [4] הנ"ל), אלא אם נתקיימו הנסיבות הקיצוניות, כמוזכר לעיל.

הימנעותו של בית המשפט מביצועו של הפיקוח על תוכנם של שידורים אינו צריך להותיר חלל ריק, שמשמעו העדרם של פיקוח, ביקורת ושליטה. נהפוך הוא, כאשר יצר המחוקק רשות ממלכתית מכוח חוק רשות השידור, הוא כונן גם את מוסדותיה של הרשות, שהם, בין היתר, המליאה והוועד המנהל. מסמכותו של הוועד המנהל, כאמור בסעיף 19 לחוק, לדון ולהחליט בענייני הרשות ולקבל דו"חות על הפעולה השוטפת של הרשות, ומלים אלה אינן מתייחסות רק לענייני מינהל וארגון אלא - באותה מידה לפחות - גם לעניינים המהותיים, בהם עוסקת הרשות. סעיף 13(3) לחוק הנ"ל דן בתפקידיה של המליאה וקובע, כי בין אלה כלולה גם הסמכות להחליט מדי פעם בפעם על מישרר מסוים מכל בחינותיו. בהקשר זה יש להזכיר גם את סעיף 18 לחוק, המחייב את הוועד

המנהל לפעול לפי קווי הפעולה, אותם התוותה המליאה, ולפי החלטותיה, מסקנותיה והנחיותיה, לרבות, כמובן, ההחלטות, המסקנות וההנחיות בעניין מישרד מסוים, אשר בו דנה המליאה מכוח סמכותה על-פי סעיף 13(3) הנ"ל.

מוסדות רשות השידור הם הזכאים ואף החייבים להתייחס לתוכנם של שידורים, ולא רק שאין בכך חריגה מסמכות או פגיעה בזכויותיהם של עובדי הרשות, שהכינו מישרד, אלא נהפוך הוא, אי-קיום סמכות העיון, הדיון, ההחלטה וההמלצה, ההנחיה והתוויית קווי הפעולה, יש בה כדי לפגוע בתחומת הסמכויות, שנקבעו על-ידי המחוקק, ולהותיר את השידורים והכנתם לכל שלביהם ללא רשות מפקחת ומכוונת מטעם הציבור. רק לאור משימתה האמורה ניתן להבין את מטרתן ופשרן של הוראות החוק בדבר הרכב המליאה, כפי שנקבעו בסעיף 7 לחוק: שלושים אנשי ציבור, שהממשלה המליצה עליהם לאחר התייעצות עם הארגונים היציגים של הסופרים, המורים והאמנים בישראל, עם מוסדות ההשכלה הגבוהה והאקדמיה ללשון העברית ועם גופים ציבוריים אחרים, שיש הם זיקה לענייני שידור, ובלבד שלא יהיו ביניהם יותר מארבעה עובדי מדינה.

בעל הדבר מבחינת האזרח, המלין על תוכנו של מישרד, איננו העובד שהכינו אלא מוסדותיה של הרשות, אשר כוננו על-פי דין, ואשר בידיהם הפקיד המחוקק את האחריות לפועלה של הרשות, וממילא גם העניק להם לצורך כך את הסמכויות הדרושות לכך. כמבואר לעיל, מדובר על זכותו של הציבור הרחב, וכדי לקיימה הלכה למעשה נבנתה לרשות מערכת מוסדות, בהם בא ייצוגו של הציבור לידי ביטוי. הפיקוח והביקורת על-ידי מוסדות הרשות נועדו להבטיח את אופיים הציבורי של כלי התקשורת הללו, וזאת, בין היתר, על-ידי קיום נורמות של הגינות, פתיחות, נימוסין ואיזון בין דעות שונות בהמשך הדברים עוד נשוב ונתייחס לקווי הפעולה, החייבים להנחות את המוסדות, אך אליבא דכולי עלמא אין ללמוד מדברו של המחוקק, כי נתכוון להותיר חלל ריק בתחום האחריות הכוללת כלפי האזרחים, או כי ביקש ליצור מציאות, בה פורק מעצמו הציבור כל אחריות לנעשה בשמו ולמענו. יוער כאן, כי הפיקוח והבקרה הם בעלי חשיבות מיוחדת במציאות כגון זו שלנו, מאחר שהרשות נהנית כאמור, הלכה למעשה, ממעמד מונופוליסטי. בכל מונופול בתקשורת טמונה סכנה לחופש הביטוי, ואם השליטה בכלי התקשורת תישמט מאלו הנושאים באחריות משפטית וציבורית לניהולו התקין ולתוכן המישרדים, תגבר הסכנה, העולה מן המונופול, שבעתים.

אם לישם את האמור לעיל לעבודה השוטפת והיום-יומית של הרשות, הרי ברור שבדרך כלל אפשריות רק הכוונה והנחיה כלליות, כאמור בהוראות החוק, שאחדות מהן הוזכרו לעיל, ואין כל אפשרות מעשית לכך, ואין זה גם רצוי וראוי, שמוסדות הרשות יבדקו כל מישרד מראש. אך כאשר מדובר בנושאים מרכזיים או רגישים מבחינה ציבורית או כאשר מועלית תלונה מוחשית בעניין בעל חשיבות, הרי מחובת המוסדות להיזקק לאלו ולבדוק את הנושא באופן יסודי ובעצמם. אגב, בבג"צ 596/75

[14] עמדתי על

הצורך בקביעת חלוקה ותחימה מדויקות יותר של הסמכויות של הגורמים הסטטוטוריים הפועלים ברשות השידור, והתייחסתי גם אל הצורך בפרסום כללי לניהול הרשות ולפיקוח על השידורים, אך לצערי נשארו דברים אלה ללא שינוי, ודומה כי הנפגע מכך הוא, כמוכן, בראש ובראשונה, הציבור הרחב.

כיוון מחשבה דומה בא לידי ביטוי בפסק הדין הנ"ל בעניין [16] mcwhirter, עליו הסתמך פרקליטם המלומד של העותרים, ואשר בו התייחס lord denning, בין היתר, להוראותיו של סעיף 3ל-1964, television act, המציב דרישות מספר בעניין תוכנם של השידורים. כך נאמר בחוק האמור, בין היתר (3S(1)(A) .), שלא ייכלל בתכניות דבר כלשהו, הפוגע בטעם הטוב ובהגינות או העלול לפגוע ברגשות הציבור. החוק הישראלי אמנם אינו מכיל הוראות מנחות כמתואר או דומות להן, אשר שימשו להכוונת פעולותיהם של מוסדותיו של תאגיד השידור הבריטי, עת באו לבחון את התכנית, עליה נסב פסק הדין הנ"ל; אולם אין ללמוד מכך, כי מוסדותיה של רשות השידור שלנו אינם רשאים לישם אמות מידה זהות או דומות, כי גם על מוסדות הרשות רובצת החובה לוודא, בין היתר, כי השידורים יהיו הוגנים ומאוזנים, כי לא יפגעו בטעם הטוב, כי לא יפגעו ברגשות הציבור.

אם נשוב ונשווה את ענייננו לפסק-דין [16] mcwhirter הנ"ל, ניווכח, כי שם הוכרע בעניין על יסוד חלוקת התחומים המתוארת בין בית המשפט לבין מוסדותיה של הרשות. בית המשפט בחן ובדק תחילה, אם מוסדותיה של הרשות מילאו את תפקידם ובחנו את תוכן המישדר, עליו יצא שם הקצף; וכך אומר lord 700 denning, at far as possible'. This does not mean, of course, authority to 'satisfy themselves' that they are complied Every programme or go through it. They can and must that the Ordinary way to accept the advice of members of the authority are themselves to see their staff on the leave a great deal to the staff. They are entitled in the

- see lewisham metropolitan borough and town programmes in general, and on any Clerk v. Roberts. It is only in a most exceptional case-that programme in particular they may be expected to see a programme for them

- ceptional cases, just as there are exceptional cases when selves in order to be 'satisfied'. But there are such ex A minister must satisfy himself personally. It depends

"... See liversidge v. Anderson:how serious is the case

authority do Did the independent broadcasting:the question is" :(.ibid) ובהמשך הדברים
 Have seen the film for themselves, as the what was sufficient, of ought they not to
 In the : (701at;ibid) מזה chairman of"?Anglia television did and their directors
 circumstances i think that the independent" themselves on the monday to tuesday
 before passing it. Broadcasting authority ought to have seen the film for Advisory
 general council since that time they have done so. So council. The members of the
 Section of the people, and- are as representative and responsible a have the general
 : The (.ibid) וכן בהמשך body as you could are drawn from a broad cross ."find anywhere
 who matter. They are the censors. independent broadcasting authority are the people"

The courts have no

and i may add no desire whatever- right whatever -

See secretary of state for to interfere with their decisions so long as they reach:

them in accordance with law

gineers and firemen(. 2no)-. Employment v. Associated society of locomotive en"
 אחרי שמוסדות הרשות בחנו את התכנית ואישרוה, יעביר בית המשפט את החלטתם בשבט הביקורת, אך ורק
 אם מדובר בהחלטה, שהיא כה בלתי-סבירה, עד כי רשות סבירה לא הייתה מקבלת אותה; כדברי השופט
 In? Which no Was their decision to broadcast the programme...one" 706lawton at:
 reasonable authority could have made"?Simpler terms, did they make a perverse
 decisionהתוויית התחומים לצורך בחינת סבירותה של החלטה של רשות מינהלית תוארה על-ידי השופט
 ברק בבג"צ 389/80 [10], הנ"ל, בעמ' 443, מקום בו ציין:

"קיומו של 'מתחם סבירות' מניח קיומן של מספר אופציות, אשר כולן

סבירות, ואשר הרשות המינהלית רשאית לבחור ביניהן, ללא התערבות של בית המשפט. כלום הנחה זו סבירה היא, או שמא לכל מקרה נתון יש רק אופציה סבירה אחת? אכן, ייתכנו מצבים בהם קיימת רק אופציה סבירה אחת. אך זה אינו המקרה היחיד ואף לא הרגיל. לעתים קרובות יש מספר קווי פעולה, אשר כולם סבירים. כפי שציינתי, 'שני אנשים סבירים עשויים להגיע להחלטות שונות ומנוגדות על יסוד אותה מערכת עובדתית מבלי שהחלטתו של מי מהם תהא בלתי סבירה' (בג"צ 840/79, בעמ' 744). כפי שציין השופט לנדוי עשויים להיות מצבים, שהם 'שנויים במחלוקת כנה בין אנשים בעלי תבונה רגילה' (בג"צ 92/56 הנזכר, בעמ' 1595). אפילו אני סבור, כי פלוני טועה בהחלטתו, ושאני הייתי מחליט אחרת, אין פירושו של דבר, כי החלטתו היא בלתי סבירה. בפרשת 691-at-russell of killowen lord tameside, at-690ציינ:

-history is replete with genuine accusations of unreason

-happens passionate, between reasonable people.' ableness when all that is involved is disagreement, per Scarman I. עיקרון זהו: Scarman I. בפרשת Scarman I. באותה פרשה, בפסק-דין בבית המשפט לערעורים אזרחיים, באמרו (658ibid., at-659):

'-ingly' nor even 'wrongly but refers only to a situation 'moreover, the word 'unreasonably' meant not 'mistake A way in which, in the circumstances prevailing and The expert advice available, on in which the authority is acting or proposing to act in no reasonable authority could' have acted

מינהלית תיראה כה בלתי סבירה בעיני בית המשפט, עד כי תצדיק התערבותו לשם ביטול הפעולה, יש צורך להשתכנע, כי אי הסבירות היא מהותית, וכי היא יורדת לשורשו של עניין (בג"צ 596/75 [14] הנ"ל). נושא, שלגביו יכולות להיות דעות שונות וחלוקות, שהן כולן בתוך מתחם הסבירות - אם כי בשני קצותיו הקטביים של המתחם אינו מצדיק התערבות, ורק סטייה קציונית אל מעבר לכל גישה סבירה יכול שתשמש בסיס לכך.

כאן המקום להזכיר את תצהירו של אחד המצהירים מטעם העותרים, מר מרדכי בן-פורת, שכינה בעבר כחבר מליאת רשות השידור, ואשר הביע ביקורת קשה על דרך הכנת הסדרה ככל שהדבר נוגע לתיאור חלקם של יהודי המזרח. מתצהירו עולה, כי הנושא שלפנינו נדון במליאת רשות השידור, ואף מונתה ועדת משנה לבדיקת הסדרה. מר מרדכי בן-פורת מתרעם על דרך פעולתה של הוועדה ועל אי-דיוות בעוד מועד

למליאה, כפי שהוא דרש. כתוצאה מאי-קיום דרישתו האמורה - ועקב החולשה הרבה, אותה גילתה המליאה, לפי דעתו, במילוי תפקידיה - הוא אף התפטר מן המליאה. אולם מכאן הנך למד, שהמליאה הייתה ערה לסמכויותיה לגבי הכנת הסדרה, וכי אף הועלתה באוזניה ביקורת מפורשת ברוח הדברים, שהוצגו לפנינו על-ידי העותרים. פרטי פעולתה של ועדת המשנה לא התבררו לפנינו, כי עילת הפנייה אלינו לא הייתה מעוגנת בליקוי מוגדר בתפקודם של מוסדות הרשות ובהפעלת סמכויותיהם על-פי החוק או בטענה דומה, אלא נתבקשנו, כזכור, לאסור את שידור הסדרה בשל תוכנה. אינני רואה מקום להביע כאן דעתי, אם בית-משפט זה היה מטה אוזן קשבת לטענות בעניין תפקודו של מי שנתמנה על-פי החוק כדי להפעיל סמכויות מוגדרות ולא עשה כן, כאשר מדובר על נושא, שנדון על-ידי העותרים ועל-ידי גורמי הרשות במשך כשנתיים, והפנייה לבית המשפט הזה נעשית אך ימים ספורים ביותר לפני השידור. אולם לו הושתתה העתירה על הימנעות שלא כדין של המועצה או של הוועד המנהל מהפעלת סמכויותיהם, הייתה מובאת לפנינו בכך, עילה מוגדרת ומוכרת מתחום המשפט המינהלי, אשר איננה קשורה לצנזורה על פרסומים או לחריצת דין בעניין סבירות מישורים, עניינים שבית המשפט יימנע מהם, כמבואר, ככל האפשר. אולם מן העתירה לא עלה - ולו אף לכאורה - שהסדרה הוכנה תוך חריגה מסמכות במובן זה, היינו, ללא אישור של מוסדות הרשות, ולכן אין ממילא מקום, שנדון בהיבט זה.

12. העותרים הפנו אותנו לתפקידי הרשות, כפי שהם מגויים בסעיף 3(1) לחוק רשות השידור, ואשר כוללים,

בין היתר, את המגמות הבאות:

"(ד) לשקף את חייהם ונכסי תרבותם של כל שבטי העם מהארצות השכנות; (ו) לשקף את חיי היהודים בתפוצות הגולה"; אולם דווקא קביעת המגמות כמצוטט לעיל, מצביעה על הקושי או אף על המבוי הסתום, אליו עלול בית המשפט להיקלע, אם יבקש לשמש כמכריע במחלוקות אידיאולוגיות בדבר מהותה של המורשת הלאומית או הדרך, שיש לנקוט כדי לשקף תרומתם של כל שבטי העם לכינונה מחדש של עצמאות ישראל. נושאים אלו, אשר לגביהם יש בחברה חופשית מגוון של גישות ותפיסות, אינם יכולים להיפתר בהכרעה שיפוטית, הבוחרת בין חלופות שונות, וזאת, כמבואר, גם במקרים, בהם היה בית המשפט נוקט גישה שונה מזו שאומצה בתכנית, לו היה מכין אותה לפי שיקוליו.

לעותרים הייתה קונצפציה משלהם בעניין תוכנה של הסדרה, וזו הייתה ראויה לדין לפני מוסדות הרשות בזכות עצמה, אך אין פירושו של דבר, כי קמה חובה לאמץ גישתם, שהרי ייתכנו גישות ותפיסות שונות ומגוונות בנושא שלפנינו, שכולן מצויות בתוך מתחם הסבירות, אם כי לעתים בקצותיו השונים. כך יכלה, לדוגמה, לעלות מול דברי העותרים הטענה, השוללת תפיסתם והמתבססת על כך שגישה אינטגרטיבית, המושתתת

על אמונה באחדות העם, אינה זקוקה למפתח עדתי - במתכונתו של המפתח המפלגתי לפיו יתחלקו התמונות או התיאורים שבמישור; נהפוך הוא, כל שנעשה בכל אתר ובכל הזמנים הוא בגדר הוויה וחוויה של העם כולו, אשר כולם שותפים להן, ואשר כולם זכאים להתברר בהן או להתאבל עליהן, הכול לפי טיבן ומהותן, וכי אין בודקים בציציות העדתיות של פלוני, שהוא דמות מופת, או של פלמוני, שהוא קרבן של מעשה איבה. דומה כי גישה זו - המעוגנת בהשקפה לפיה ישראל ערבים זה לזה הייתה במשך דורות ארוכים נחלתם של רבים וטובים, והיא איננה פחות לגיטימית מזו אשר לה טוענים העותרים. אך מובן הוא, שאינני נוקט כאן עמדה בשאלה, מה הדרך, שאותה צריכה הייתה לברור לעצמה הרשות, אלא כל כוונתי להצביע על כך, כי ייתכנו גישות שונות ומגוונות, וכי אימוצה של האחת איננו שולל בהכרח את סממן הסבירות מן האחרת.

תיאורה הטלוויזיוני של הציונות הוא אתגר, אשר ההתמודדות עמו חייבה מחשבה קולקטיבית רבה ומעמיקה, שמוסדות הרשות צריכים היו ליטול בה חלק נכבד. אך נדוש יהיה, אם נשוב ונזכיר כאן, כי מדובר על תיאורה של תופעה מופלאה, שדומה כי אין דוגמתה בתולדות האנושות, שעניינה שמירת קשר של נאמנות ואהבה יום-יומית, במשך אלפי שנים, בין עם לארצו, גם כאשר רוב העם רחק מארצו מבחינה פיזית. יש מקום להשקפה, כי ניתן היה להצביע בסדרה זו על כך, ששורשיה של תנועה זו צמחו ועלו עוד על נהרות בכל לפני אלפי שנים, כאשר נרקם לראשונה חלום שיבת ציון, וכי ביטוייה המוחשיים נתגלו בשיבה של בודדים ושל קבוצות לארצם בכל התקופות ובנוכחות הבלתי-מופסקת ובהיאחזות העיקשת בארץ בכל הדורות, ככל שהנסיונות איפשרו זאת. ייתכן מאוד שלו נתבססה הסדרה על ראייה רחבה כאמור, לא היה גם ממילא צורך בהעלאת השגותיהם של העותרים. מכיני הסדרה בחרו במקום זאת, כמסתבר מן החומר שלפנינו, בתיאור צר ממדים, הנצמד לרדיפות היהודים בסוף המאה התשע-עשרה ובמחצית הראשונה של המאה העשרים. אפשר שלא להסכים - מתוך טעמים שונים - עם גישה זו על משמעויותיה ועל המסקנות הנגזרות ממנה, וסוגיה זו יכולה, ללא ספק, לשמש, בין היתר, גם נושא למחלוקת חכמים; אולם דווקא קיומו של מגוון הגישות, אשר לכל אחת מהן נימוקים וטעמים משלה, שולל בכגון דא את ישימותה של ההכרעה השיפוטית, המבכרת דרך אחת על-פני רעותה. זאת ועוד, אם בונים את כל אחת מן הגישות החלופיות על-פי ההקשר הכללי, אין להגיע לכלל מסקנה, כי דבקה באחת מהן אי-סבירות כה שורשית, עד כי ניתן יהיה לצפות לכך, שבית המשפט יחרוץ דינה לשבט. הלקח המתבקש הוא, כי לא כל סוגיה, הראויה לדיון ציבורי והמעוררת מחלוקת כנה בין בעלי דעות שונות, צריכה ויכולה להיות מובאת להכרעתו של בית המשפט הגבוה לצדק.

13. ד"ר שטרית הפנה אותנו, בין היתר, לדוקטרינת ההגינות, הנוהגת בארצות-הברית, אך כללי דוקטרינה זו אין בהם כדי להועיל לנו, כי מגמת פניהם הפוכה מזו העולה מן העתירה. במה דברים אמורים? הדוקטרינה האמורה, שהפעלתה הלכה למעשה כרוכה

בבעיות ובקשיים שאינם מועטים (ראה ספרו הנ"ל של prof. S.j. simmons), באה למנוע את חד הצדדיות וחוסר האיזון בשידור. אומר prof. S.j. simmons, בין היתר, בקשר לרקע להיווצרות הכללים: "...Just as the broadcast media have great potential to Health of the republic, many suggest that Possess tremendous they also educate and inform... About issues important to the Aired, leaving an audience of millions potential to abuse their informational uninformed about role. Viewpoints on only one side of an issue may be , contrasting arguments. Documentaries may be biased"...misinforming people about an issue הערכת המצב מקום בו עומדות לרשות הציבור תחנות שידור רבות, אשר נשלטות על-ידי גורמים שונים ומגוונים, הרי אין, כמובן, להתעלם מסיכון כמתואר, כאשר לרשות הציבור רק תחנה אחת, אשר לה, כיום, מעמד מנופוליסטי. בכך לא רק עשויה להימנע ההתחרות וההתמודדות, היכולות לשמש גורמים מפרימים ומדרבנים, אלא גדל גם החשש מפני חד-צדדיות ומפני העדרה של במה לזיכרון החופשי בנושאים מרכזיים, שהיא תנאי יסוד לקיומה של חברה דמוקרטית: .united (1944) [19]20, at associated press v. states למותר להוסיף, כי תפקיד מרכזי שלמוסדות הרשות הוא לוודא, שזו לא תתנהל לפי נטיות לבם האישיות של עובדיה או של חברי מוסדותיה אלא לפי כללים מנחים, המבטיחים גישה ניטראלית, איזון בין הדעות וזיכרון חופשי. למטרה זו קובעת דוקטרינת ההגינות, בתמצית, את החובה להעניק זכות תגובה על התקפות אישיות, כמוגדר בתקנות של ועדת התקשורת הפדראלית, ולשקף באופן הוגן את הדעות הנוגדות בעת שידורים מוגדרים, הסבים על נושאים ציבוריים בעלי חשיבות (ראה משפט red lion broadcasting [18], supra .(CO

אצלנו, אמנם, לא פורסמו כללים כאמור, וממילא אין מקום להביע דעה בעניין הנהגתם, מכוח האמור בסעיף 33 לחוק רשות השידור או בדרך אחרת. למותר להוסיף, כי יהיה המצב המשפטי לעניין זה אשר יהיה, הרי מחובת הרשות - המקיימת את השידורים כרשות ממלכתית (סעיף 2 לחוק הנ"ל) - להקפיד על גישה ניטראלית ועל ההגינות והאיזון.

אולם, עיקרו של דבר, דוקטרינת ההגינות, אליה הפנה הפרקליט המלומד מטעם העותרים, היא היפוכו של מה שנתבקש מידנו על-ידי העותרים, היינו, איסור השידור; כי דוקטרינה זו מחייבת קיומם של שידורים מסוג מוגדר ולא אוסרת שידורים, ועל-כן אין ללמוד ממנה לצורך המבוקש בעתירה זו.

אגב, ה-1934 communications act הפדרלי של ארצות-הברית מאזכר, בין היתר, בסעיף 315 שבו, את החובה הקיימת להעניק הזדמנות שווה לשם דיון בדעות הנוגדות בנושאים בעלי חשיבות ציבורית. כדי להסיר כל ספק באשר למשמעותה הנגררת של הוראה זו הוסיף בסעיף 326 שבו, הנושא את כותרת השוליים "censorship", כי -

"nothing in this chapter shall be understood or construed to give the commission the power of censorship"

"...over the radio communications

14. לאור האמור לעיל לא ראיתי מקום להתערבותנו לשם מניעת הקרנתה של הסדרה והחלטתי, כאמור לעיל, ביום 6.1.81, לדחות את העתירה.

השופטת מ' בן-פורת: הסדרה עליה נסבה העתירה הוכנה, כמתואר בעתירה, משך שנות מחקר, בהן הושקעו עמל וממון רב, אלא שלפי הטענה, הכלולה בעתירה, התמקדו התחקירים במזרח, מרכז ומערב אירופה, ואילו הגוש אסיה-אפריקה-בלקן "לא זכה לטיפול הולם, לא נערך לגביו מחקר ראוי, ולא הוקצו לו משאבים ראויים, על פי מבחני הסבירות". בדרך זו לא זכתה לביטוי תרומתם של אלה למפעל הציוני ולהקמת מדינת ישראל, תרומה, שהתבטאה בעליית יהודים מארצות האיסלם והבלקן במאה ה-19 ותחילת המאה ה-20, לרבות עלייה בלתי ליגאלית רחבת היקף.

הטענה, בתמצית, היא אפוא, שאי-גילוי התמונה בשלמותה מעוות את האמת ההיסטורית, וכי זו "פגיעה קשה בתדמיתה של יהדות המזרח בעיני עצמה כבעיני אחרים".

השגה זו, על-פניה, אינה מצביעה על מידה קיצונית של אי-סבירות, העשויה לעתים להוות עילה להתערבותנו, אלא על אי-סבירות יחסית, שמקורה בהבדלי השקפה בנושא העתירה. לפי הנאמר שם, טיפול בגוש אסיה-אפריקה-בלקן אכן היה, אך לא הולם; גם מחקר לגביו נערך, אך לא ראוי; הוקצו לו משאבים, אך גם אלה, אליבא דדעתם של העותרים, לא עמדו במבחני הסבירות. ספק רב בלבי, אם אנשי מחקר, שיעסקו כל אחד בנפרד באותו נושא היסטורי, ישימו את הדגש על אותם אירועים ובעצמה שווה. להפך, נקודות ההשקפה וזוויות הראייה יהיו, מן הסתם, רבות ומגוונות, ומה שייראה בעיני האחד, באמת ובתמים, כעיקר או חשוב, עשוי להיראות בעיני השני כטפל או שולי. האמת ההיסטורית האובייקטיבית מתמצית בקביעת התרחשותו של אירוע פלוני בתקופה מוגדרת, אך אין בינה לבין אופן שיבוצה בעבודת מחקר בנושא פלוני ולא כלום, שכן עניין זה כבר תלוי בהשקפתו הסובייקטיבית של החוקר. שיבוץ זה, היינו, הבלטתו של האירוע במסגרת הנושא הנחקר או הצנעתו, הוא פועל יוצא מהחשיבות, שמייחס החוקר לאותו אירוע. במתחם זה שוב אין מדובר באמת צרופה, שהיא אחת ואין בלתי, כי אם בהשקפות, העשויות להיות שונות מאוד זו מזו.

מבחינה זו תמימת דעים אני עם חבריי הנכבדים, השופטים שמגר ולוין, שהתערבותנו בנושא העתירה הייתה משום הטלת צנזורה בלתי נאותה על פעולתה של הרשות. אין להעלות על הדעת, שנכניס ראשינו בין חוקרים אלה ונקבע לאשורן את חשיבותן הראויה של העובדות ההיסטוריות לנושא מחקרם. כל עוד מבצע החוקר את עבודתו לפי האמת הפנימית-סובייקטיבית שלו, יש להניח לו לפרסם את פרי מחקרו באין מפריע, גם אם יקומו עליו עוררין. האמרה "קנאת סופרים תרבה חכמה" יפה, לדעתי, גם לעניין זה.

בהעדר עילה, המצדיקה התערבותנו, למותר לחזור ולהעמיק בשאלת זכות העמידה בתור שכזאת. דיני אם אומר, שחלקי עם אלה הגורסים שאין כל הכרח, להקמת זכות עמידה, שהפגיעה הנטענת תהיה מוגבלת לעותר בלבד ולא לקבוצת אנשים עמה הוא נמנה. מצד שני, הטענה בעתירה, שהקבוצה שנפגעה היא "יהדות המזרח", יש בה כדי לקומם. יכולים יהודים לחיות במזרח או במערב, אך היהדות היא מושג כולל אחד ויחיד, החובק זרועות עולם. "יהדות המזרח" כמו "יהדות אשכנז" אינן אלא אברים של אותו גוף, שעליו יש לשמור מפני פיצול מזיק, שריח של פירוד לבבות נודף ממנו. לפי הלך מחשבה זה ספק בלבי, אם יכולים העותרים להישמע בטענה, כי הסדרה המוקרנת בטלוויזיה מהווה "פגיעה קשה בתדמיתה של יהדות המזרח בעיני עצמה כבעיני אחרים", משל היה זה גוף נפרד, הנושא את עצמו, ואשר שאר חלקי העם הם, מן הסתם, אותם "אחרים", שבעיניהם הושפל כבודו.

שיקולים אלה היו ביסוד עמדתי, שיש לדחות את העתירה.

השופט ש' לוי: 1. איני רואה צורך להכריע בעתירה זו בשאלה, אם היה לעותרים "מעמד" להגשתה. גם אני מסכים, שחובה, המוטלת על רשות ציבורית כלפי מספר רב או בלתי מסוים של אזרחים, אין בה כדי לשלול, בהכרח, "מעמדו" של אזרח פלוני לקבל סעד נגד הרשות; מאידך גיסא, השקפתי שוללת התרת הרצועה כליל על-ידי פתיחת שערי בית-משפט זה לפני אזרח, שכל טענתו היא, שעקרון שלטון החוק נפגם במקרה פלוני, או שהרשות הפרה את החוק במקרה אלמוני, ללא הוכחה על קיומם של נדבכים עובדתיים או משפטיים נוספים, המקנים לו "מעמד".

כאמור, לא ראיתי לנקוט עמדה בשאלת מעמדם של העותרים, משום שמקובלת עלי גישתו של חברי הנכבד, השופט שמגר, בפסק-דינו המאלף, שהתערבותו של בית-משפט זה בהחלטתה של רשות השידור להקרין את הסדרה "עמוד האש" יהיה בה, בנסיבות העניין, משום הטלת צנזורה בלתי נאותה על פעולתה של הרשות, והוא - אפילו היה לעותרים "מעמד".

לאור האמור לעיל לא ראינו מקום להתערבותנו לשם מניעת הקרנתה של הסדרה והחלטנו, כאמור לעיל, ביום 6.1.81, לדחות את העתירה.

ניתן היום, כ"ד בניסן תשמ"א (28.4.81).